

ANVISNING FÖR ANSÖKNINGSFÖRFARANDET - HANTERING AV STADSVATTEN OCH MINSKNING AV SKADLIGA ÄMNEN (AVLOPPSÖVERSVÄMNINGAR)

I statsrådets plan för de offentliga finanserna 2022–2025 har det reserverats resurser för genomförandet av programmet för effektiverat vattenskydd som inleddes 2019.

För genomförande av projekt som handlar om vattnet i städerna och skadliga ämnen har det reserverats cirka 2 miljoner euro från moment 35.10.61. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax (NTM-centralen) är statsbidragsmyndighet. NTM-centralen i Södra Savolax ordnar den riksomfattande utlysningen av understöd under tiden **18.10. – 30.11.2021**.

Hantering av stadsvatten och minskning av skadliga ämnen är ett tema i programmet för effektiverat vattenskydd. I temahelheten har man identifierat tre prioriterade områden för vattenhantering: kommunala avloppsvatten i avloppsnätet, dagvatten och blandavlopp. Inom ramen för dessa omfattar vattenhanteringen i tätorter och den byggda miljön tryggande av råvattenkällor, framställning och distribution av hushållsvatten, ändamålsenlig insamling, rengöring och ledning av avloppsvatten i miljö samt kvalitativ och kvantitativ hantering av dag- och dräneringsvatten.

UNDERSTÖDETS MÅLSÄTTNINGAR OCH ÅTGÄRDER SOM STÖDS

Ansökan som inleds hör till temat **Hantering av stadsvatten och minskning av skadliga ämnen** i tyngdpunktsområdet **avloppsöversvämmningar**. Målet för vattenförvaltningen är att uppnå en god kemisk status i enlighet med vattendirektiven i yt- och grundvattnen samt en god status av havsmiljön i enlighet med havsstrategidirektivet. För att uppnå dessa statusmål måste utsläppen av skadliga ämnen minskas och utsläppen av farliga ämnen stoppas på en gång eller stegvis. Dessutom är målet att öka kännedomen om avlägsningsmöjligheterna för andra skadliga ämnen, såsom ämnen, läkemedel och mikroplaster med hormonstörande effekter, deras förekomst i vattenmiljön eller i råvatten som används vid framställning av dricksvatten, samt deras effekt på ekosystem och människans hälsa.

AVLOPPSÖVERSVÄMNINGAR

Klimatförändringen och de nya skadliga ämnena medför utmaningar för hanteringen av avloppsvatten i samhällena. Även om de kommunala avloppsreningsverken i Finland i allmänhet fungerar bra i enlighet med sina tillståndsvillkor, har de största problemen dock varit blandavlopp, störtregn, stadsöversvämmningar och därmed översvämmningar i avloppsnätet och avloppsvattenpumpstationerna samt passeringar i reningsverken på grund av mängden översvämningsvatten. I dessa situationer kommer delvis behandlat eller helt obehandlat avloppsvatten in i vattendrag samt vid svåra översvämmningar och rörbrott även i stads- och tätortsmiljön. På grund av klimatförändringen ökar och förstärks situationerna särskilt i stadsområden där dessa situationer kan medföra hygieniska och hälsomässiga olägenheter utöver att vattnets status försämras.

I Finland består största delen av avloppsnätet av s.k. separata avloppssystem, varvid ovan nämnda dagvatten leds till egna avlopp och de således inte belastar avloppsnätet. Enligt lagen om vattentjänster (119/2001) är det numera förbjudet att leda dagvatten till avloppet för avloppsvatten, dvs. man får inte längre bygga ett nytt blandat avlopp. Avsiktligt blandavlopp finns kvar särskilt i de gamla centrumområdena i de stora städerna. Genom att separera avloppsnätet kan man skära bort största delen av de flödestoppar som orsakas av dagvattnet. Utgående från mätningarna av vattenföringen är det dock klart att de separata avloppsledningarna läcker dagvattnet inåt och att vattenföringen av avloppsvatten med separat avlopp ökar alltid under regn och snösmältning – till och med så att det sker översvämmningar. Separat avloppssystem fungerar i praktiken alltid i viss mån som blandavlopp.

I Finland beror avloppsöversvämmningarna ofta på att avloppsnätet är i dåligt skick, vilket leder till att dagvattnet kan transporteras till avloppet via trasiga avloppsledningarna eller brunnslock. Enligt rapporten Den byggda egendomens status 2019 är cirka 12 procent av avloppsnätet i Finland i mycket dåligt skick. Dessutom kan man komma in i avloppsledningarna via dagvatten-,

dräneringsvatten- och dräneringsavloppsanslutningar som saknar tillstånd från tomtarna och som saknas i vattenverkens nätverksdata. Det kan vara fråga om en olovlig anslutning, men ofta också en sammanslagning som gjorts för länge sedan och som eventuellt inte ens den nuvarande ägaren känner till. Även hela separata avlopp läcker dagvatten inåt från ytavrinningen.

Hanteringsmetoderna kan grovt indelas i **åtgärder som förebygger översvämningar** samt i åtgärder som **minimerar miljöskador vid översvämningar**. Eftersom en stor del av de läckage som inte hör till avloppet är en följd av avloppsnetzets dåliga skick, **är det bra att utgå från långsiktig saneringsplanering och allokering av investeringar utifrån en riskbaserad bedömning**.

Man kan minska dagvattnets tillgång till avloppsnetz, men även **fördröja och kontrollera dagvattnet med hjälp av dagvattenlösningar ovan jord**. Projekt med lösningar som enbart gäller dagvatten har behandlats i ett eget sammanhang.

Förekomsten av översvämningar från blandade avloppssystem är summan av flera olika faktorer och varierar således mellan olika områden. Hur vanligt det är med översvämningar beror på mängden blandavlopp, avloppsnetzverkens (även de separata avloppens) skick, nätverkets kapacitet, geografiska förhållanden, nederbördsintensitet och intensitet, samt mängden yta som inte släpper igenom vatten i avloppsnetzets avrinningsområde. De mottagande vattenförekomsternas skick och sårbarhet samt lagstiftningen påverkar vilka åtgärder som ska vidtas för att förebygga översvämningar och passeringar. I synnerhet i grundvattenområden medför avloppsöversvämningar en betydande risk.

Enligt Finlands Vattenverksförening rf:s utredning är andelen vatten som bräddas i reningsverken endast 0,1 procent av den vattenmängd som kommer till reningsverket, men andelen av belastningen på vattendragen är större. Av belastningen från reningsverken som ingick i utredningen utgjorde passeringarna cirka 5-11 procent av den biologiska syreförbrukningen, 5-10 procent av fosforbelastningen och 3-5 procent av kvävebelastningen. Av den totala näringsbelastningen som orsakas av mänsklig verksamhet är dock andelen bräddningar högst en procent. Den tillfälliga effekten kan dock vara betydande, eftersom vattnets hygieniska kvalitet då kan sjunka klart. Andelen uppmätta och uppskattade nätverksöversvämningar av reningsverkens totala belastning är i regel mindre än en halv procent.

Bräddningar i reningsverk och översvämningar av nät- och pumpstationer är störningssituationer. Beredskapen för dessa förutsätts nästan utan undantag i miljötillstånden, t.ex. som skyldigheter som gäller riskbedömning och riskhanteringsplan. Genom modellering kan man bedöma klimatförändringens och väderfenomens inverkan på översvämningssituationer samt de miljökonsekvenser de medför för planeringen av riskhanteringen. När bräddningar och översvämningar kan bero på ovan nämnda kapacitetsöverskridningar orsakade av dagvatten och läckage är det viktigt att kontrollera avloppsnetzets och pumpstationernas skick och planmässig beredskap för störningssituationer och detta förutsätts också i lagen om vattentjänster.

Betydande är att det delvis behandlade avloppsvattnet från bräddningarna i reningsverk liksom det obehandlade avloppsvattnet från nät- och pumpstationerna utgör en särskild hygienrisk utöver utsläppen av näringsämnen, syreförbrukning, skadliga ämnen och nedskräpning. Hygienrisken ska beaktas både i WSP-åtgärdsprogrammet (Water Safety Plan), med vilket man identifierar riskerna i anslutning till hela verksamhetsmiljön för vattenproduktionen och vattenproduktionskedjan och hanterar riskerna för att trygga hushållsvattnets kvalitet och i SSP-riskhanteringsystemet för avloppsvatten (Sanitation Safety Plan), som används för att identifiera och hantera hälsoriskerna och miljöriskerna i reningen och avloppssystemet. Det är viktigt att koncentrera sig på att förebygga översvämningar nu när nederbördsintensiteterna och störtregnen i Finland förutspås öka i takt med att klimatet blir varmare.

Projektet kunde vara:

- Ökat samarbete som syftar till att förebygga avloppsöversvämningar och minimera miljöskador i synnerhet inom kommunorganisationen (planering av områdesanvändningen, planläggning, miljö- och hälsoskydd, vattentjänstverk, kommunala beslutsfattare)

- Utveckling av kartläggningen av de strukturella läckagepunkterna och förfarandena för hantering av läckage i separata avloppssystem
- Nya metoder för utredning av avloppssystemets skick och utveckling av dessa
- Utveckling av fjärrövervakningen för översvämningar (inkluderar lokalisering av osynliga översvämningar, risk t.ex. i grundvattenområden)
- Utveckling av nya metoder och samarbetsformer mellan organisationer i kartläggningen av översvämningar och fastställandet av deras läge i förhållande till miljön
 - Känsliga områden (badstränder, vattentäkter, stadsbäckar, grundvattenområden)
 - Förfaranden för hantering av översvämningar i känsliga områden
- Riskhantering i fråga om pumpstationernas funktionssäkerhet
 - Tillämpning av god praxis

CENTRALA MÅL FÖR PROJEKTEN SOM FINANSIERAS

- Utveckling av ny teknologi och pilotprojekt (inklusive ekonomiska aspekter) för kartläggning, rapportering, förebyggande och minskning av översvämningar
- Förutseende av framtida olägenheter, bl.a. klimatförändringar (stigande havsnivå, mer extrema störtregn), beredskap för dem och beaktande av dem i stadsplaneringen
- Stärka samarbetet mellan olika aktörer, särskilt inom kommunen (områdesanvändning, planläggning, miljöskydd, hälsoskydd, vattentjänstverk)
- Anvisningar och annan rådgivning om riskhantering i anslutning till markanvändning och avlopp
- Övervakning av översvämningarnas mängd och kvalitet samt skadliga ämnen
- Hantering av effekterna av översvämningar (omedelbar och systematisk reaktion, information till berörda, bl.a. sommarboende, ansvarsfördelning mellan olika aktörer)

PROJEKT SOM INTE UNDERSTÖDS

- Stödande av vattentjänstverkens/privata aktörers normala verksamhet
- Nuvarande saneringsförfaranden
- Nuvarande kartläggnings- och hanteringsförfaranden
- Hantering av avloppsnätstillgångar på nuvarande sätt

UTVÄRDERING AV PROJEKTEN

Understöden riktas särskilt till projekt **vars effekt kan verifieras genom tillförlitlig övervakning (mätningar och uppföljning)**. Beviljandet av understöd grundar sig på en helhetsbedömning samt en bedömning av projektens förväntade effekt på uppnåendet av målet om god status i vattnen samt kostnadseffektiviteten. **Kostnadseffektiviteten bedöms i förhållande till projektens storlek i euro i förhållande till den nytta som projektet ger (insats-nyttförhållande).**

Det projekt som finansieras ska vara högklassigt och genomförbart. Projektens effektivitet utvärderas särskilt utifrån nedanstående kriterier.

- Skydd av känsliga områden (avloppsöversvämningarnas och skadliga ämnens typ, och mängden i förhållande till områdets känslighet)
- Riskhantering för översvämningssvatten (inloppsvatten i avlopp, pumpstationerna är störningsfria och systemen inte igentäppta)
- Att känna till avloppets funktion och översvämningspotential (inkl. skadliga ämnen)
- Livsduglighet, reproducerbarhet och utvidgningsmöjlighet av lösningarna eller tillämpningarna
- Lösningarnas eller tillämpningarnas nyhet
- Partnerskap mellan olika aktörer
- Kommunikation av projektets resultat

NTM-centralen i Södra Savolax bedömer ansökningarna som inkommit i ansökningsförfarandet i samarbete med andra berörda NTM-centraler.

Om projekten inte är av tillräckligt hög kvalitet har NTM-centralen i Södra Savolax rätt att inte godkänna något projekt.

UNDERSTÖDSFÖRFARANDE OCH TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING

Understöd kan ansökas av kommuner, samkommuner och bolagen de äger samt andra kommunägda aktörer, föreningar, företag och andra sammanslutningar med undantag av statliga ämbetsverk och inrättningar. Understöd kan inte beviljas privatpersoner.

Projektet som understöds kan också genomföras av ett konsortium, men i detta fall beviljar statsunderstödsmyndigheten endast understöd till den huvudsakliga sökanden, som svarar för projektet för alla parter i konsortiet. Alla parter i konsortiet måste dock uppfylla kraven i paragrafen. Det finns ändå inget hinder för att de som genomför projektet köper tjänster av statliga ämbetsverk eller inrättningar.

Understödet belopp är behovsprövat. Understödet belopp kan vara högst 80 % i allmännyttiga projekt och högst 50 % i projekt som gynnar enstaka företag, om inte annat följer av EU:s regler om statligt stöd. Av sökanden förutsätts alltid självfinansiering.

På förverkligande av ansökningsförfarandet och beviljande samt förvaltning av understöd tillämpas statsunderstödslagen (688/2001) och på projekt som rör hantering av stadsvatten och minskning av deras skadliga ämnen under åren 2020–2025 statsrådets förordning om statsunderstöd (669/2020). Understöd beviljas som specialunderstöd enligt 5 § 3 mom. 2 punkten i statsunderstödslagen för försöks-, inlednings-, forsknings- eller utvecklingsprojekt som rör hantering av stadsvatten och minskning av deras skadliga ämnen, eller för andra projekt med begränsat syfte.

Understöd beviljas inte till företags typiska produktionsmässiga investeringar eller åtgärder som direkt främjar export.

Om understödet används för upphandling ska man beakta 5 § 5 punkten i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016).

Om man genom det beviljade understödet stöder ekonomisk verksamhet, tillämpas EU:s regler för statligt stöd (kommissionens förordning (651/2014), den allmänna gruppundantagsförordningen och kommissionens förordning (1407/2013), de minimis-förordningen). Mer information om reglerna för

statligt stöd finns på arbets- och näringsministeriets webbplats <https://tem.fi/sv/reglerna-om-statligt-stod>.

Det anslag som används för understöden är tillgängligt fram till slutet av 2023. Detta innebär att genomförande av projektens understödsberättigade åtgärder bör upphöra senast i mitten av augusti 2023. Förlängningar kan inte beviljas för perioden efter 15.8.2023.

ALLMÄNNA FINANSIERINGSKOSTNADER

Sökanden ska presentera verifikat över de kostnader som uppstått.

Sökanden kan föreslå tillämpning av en fast finansiering (s.k. flat rate) för ersättning av projektets allmänna kostnader. Då ersätts utöver de faktiska kostnaderna även ett fast belopp som motsvarar 15 % av de direkta löneutgifterna medan indirekta kostnader inte ersätts separat. I modellen krävs ingen separat utredning av den fasta delen. Modellen för fast finansiering rekommenderas särskilt för utvecklingsprojekt, eftersom den möjliggör en lättare projektförvaltning då små indirekta kostnader som är svåra att verifiera bortfaller helt och hållet. Exempelvis styrgruppens mötes- och resekostnader ingår i den fasta delen som inte ersätts separat. Däremot kan projektpersonalens resekostnader faktureras enligt de faktiska kostnaderna.

KOMMUNIKATION OM PROJEKT SOM FINANSIERAS

Den projektgenomförare som beviljats finansiering ska se till att tillräcklig och ändamålsenlig information ges om projektet under dess gång. När projektet inleds utarbetar projektgenomföraren en kommunikationsplan för projektet som ska efterlevas och uppdateras enligt behov. Kommunikationen om projektet ska vara omfattande, välriktad och av hög kvalitet. Kommunikation ska ske tillräckligt ofta.

De viktigaste kommunikationsåtgärderna är informering om projektets inledning och särskilt dess resultat till centrala målgrupper. Information om resultaten av projekten för effektiverat vattenskydd länkas också på miljöministeriets webbplats. I sin externa kommunikation ska projektgenomföraren använda sig av logotypen för effektiveringsprogrammet för vattenskydd och de enhetliga textkoderna som miljöministeriet levererar. Dessutom ska det vid informeringen nämnas att miljöministeriet är finansör för projektet.

ANSÖKNINGSFÖRFARANDE

Ansökningstiden går ut **30.11.2021**. Ansökningarna ska lämnas skriftligen till NTM-centralen i Södra Savolax senast kl. 16.15 på den sista ansökningdagen. **Ansökningar som inkommit efter tidsfristen för inlämnande av ansökningar tas inte upp till behandling.**

Man ansöker om finansiering med en understödsansökan, till vilken man ska bifoga en mer detaljerad projektplan, vars längd är högst 15 sidor.

Ansökningsblanketten för det understöd som söks fylls i och undertecknas,

- a) sparas och skickas till NTM-centralen som bilaga till en allmän elektronisk ärendebblankett (bilagoutrymme på en gång 40 Mt), **NTM-centralen i Södra Savolax** väljs som byrå, som ärende anges ”**Hantering av stadsvatten och minskning av skadliga ämnen**”
- b) Ansökan kan också skickas till NTM-centralen i Södra Savolax per e-post kirjaamo.etela-savo@ely-keskus.fi

eller per post till adressen:

NTM-centralen i Södra Savolax

Registraturen

PB 164, 50101 S:t Michel

TILLÄGGSUPPGIFTER:

NTM-centralen i Södra Savolax

Finansieringsexpert Esa Pekonen, tfn 0295 024 159, fornamn.efternamn@ely-keskus.fi

Projektchef Anitta Sihvonen, tfn 0295 024 064, fornamn.efternamn@ely-keskus.fi

Miljöplanerare Tuula Vanhanen, tfn 0295 024 133, fornamn.efternamn@ely-keskus.fi